

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 810278/2

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים
לפני כבוד הדיינים:

הראשון לציון הרב יצחק יוסף, הרב יעקב זמיר, הרב מיכאל עמוס

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד גלי דנילוב)

נגד

המשיבה: פלונית

הנדון: חיוב האיש בכתובת אשתו למרות טענותיו כי ייתכן שזינתה תחתיו בשנות
הפירוד, ששילם למזונותיה בשנים אלה ובנוגע לעילת הפירוד

פסק דין

לפנינו ערעור האיש על פסיקת בית הדין האזורי חיפה בראשות הרב ישראל דב רוזנטל מיום כ"ג בטבת התש"ף (20.1.20) אשר פסק בדעת רוב כי האיש (הגרוש) חייב בתשלום כתובת האישה בסך מאה אלף דולר, האיש מערער בטענה שאין לחייבו יותר מחמישים אלף ש"ח וכדעת המיעוט בפסק הדין – מושא הערעור.

רקע כללי והלכתי

המערער, איש תוכנה, עבד בחברת היי-טק במשך שבע שנים, בעבודה זו החל כמה שנים לפני הנישואין. האישה, שמקצועה חינוך מיוחד, עבדה במקצוע זה לפני הנישואין, ולאחר הנישואין לא עבדה בטענה שברצונה לטפל בילד.

בחיי הרווקות רכש המערער דירה גדולה (וילה בת שלוש קומות) והתגורר בה עם אימו.

בני הזוג, צעירים מהמגזר החילוני, הכירו זה את זה כשמונה חודשים קודם הנישואין, בטבת תשס"ו (ינואר 06), ונישאו באב תשס"ו (אוגוסט 06) כשהאישה בת שלושים והאיש בן עשרים ושמונה.

בני הזוג גרו מייד לאחר נישואיהם בבית הבעל, עם אימו של הבעל (בהסכמת האישה כבר לפני הנישואין). לאחר שלושה חודשים מן הנישואין הרתה האישה ובחודש חמישי להיריונה ביקשה לעזוב לבית הוריה. הבעל הסיע אותה ברכבו לבית אימה, כבקשתה, בה' באייר תשס"ז (23.4.07).

כשבועיים לאחר מכן, בעוד האישה בהיריון, בכ' באייר (8.5) הגיש הבעל תביעת גרושין כרוכה בבית הדין האזורי חיפה. הצדדים לא הספיקו אפוא להיות יחדיו אלא כשמונה חודשים בלבד. בתאריך י"א באלול תשס"ז (2.9.07) נולד בנם.

יש לציין כי כחודשיים לאחר תביעת הגירושין בתאריך כ"ג בתמוז תשס"ז (9.7.07) הגישה האישה לבית הדין בחיפה תביעה לשלום בית, ובנוסף הגישה האישה לבית הדין תביעה למזונות אישה בתאריך ה' באלול תשס"ז (19.8.07).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בדיון שהתקיים בבית הדין קמא בי"א במרחשוון תשס"ח (23.10.07) הועלו טענות הצדדים כלהלן:

לטענת האישה הרקע למשבר הוא היות הצדדים גרים עם אימו של הבעל; היות שאימו של הבעל נפגעה ממנה, הסיתה האם את הבעל נגד האישה: לאחר מריבה בשל נכדת האם (מבן אחר) שדרה עימם בזמן היריונה של האישה ואשר הפרה את מנוחת האישה, ביקשה האישה שבעלה יסיע אותה לבית הוריה למשך תקופה קצרה כפי שהיה הבעל עושה לעיתים תכופות וכך עשה הבעל. אך לתדהמתה כשבועיים לאחר שהביא אותה לבית הוריה גילתה תביעה לגירושין שהגיש הבעל לבית הדין האזורי חיפה.

יש לציין כי בכל שלבי הדיונים ביקשה האישה ודרשה מבית הדין האזורי לפסוק שלום בית ואף הסכימה לחזור לבית הבעל, אך הוא סירב.

לטענתו של הבעל הרקע לגרושין הוא בעיית 'אמון', כאשר הבין שהאישה אינה רוצה בו אלא בכספו, לדבריו האישה נתנה עיניה בממונו וברגע של ריב עזבה אותו. לכן טען כי אינו מאמין שהיא רוצה אותו וכי רק בבית הדין היא אומרת "שלום בית" כצעד טקטי בלבד, על פי ייעוץ משפטי שקיבלה, שכן האישה לא הראתה לו חיבה בשום דרך.

יש לציין כי הבעל תבע גירושין בכל הדיונים.

בית הדין בהרכבו הנ"ל פסק שהבעל חייב במזונות אשתו בסך אלפיים ש"ח בחודש. כמו כן לאור תביעת האישה למזונות הילד פסק בית המשפט לענייני משפחה בב' באייר תשס"ח (7.5.08) לאור מצבו הכלכלי האיתן של הבעל את מזונות הילד ומדורו בסך אלפיים ושלוש מאות ש"ח.

לאחר מכן לאור פיתורי הבעל מעבודתו, הגיש הבעל לבית הדין האזורי חיפה חוץ מתביעתו הראשונה לגירושין גם תביעה להפחתת מזונות אישה בטענה שאינו משתכר עוד שחיוב מזונות ילד ואישה עומדים על סך ארבעת אלפים ושלוש מאות ש"ח. בית הדין האזורי חיפה – בהרכב אחר, בראשות אב בית הדין הרב נהרי – נטה לדברי האישה היות שעל פי המלצת העובדת הסוציאלית שעל יד בית הדין הייתה מעורבות גבוהה של המשפחות והבעל לא הצליח להתנתק ממשפחתו כדי לבנות את הזוגיות. לכן בהחלטתו מיום א' אלול תשס"ח (1.9.08) הורה בית הדין לבעל לשכור דירה נפרדת ולדור בנפרד מאימו שכן כך ייתכן שלום בית.

לאחר מכן, בדיון שהתקיים בפני בית הדין הנ"ל בט"ו באלול תשס"ח (15.9.08) טען בא כוח הבעל שכיוון שהבעל פוטר מעבודתו והוא משלם לפירעון הלוואת המשכנתה על דירתו (שבה דרה גם אימו) לא ייתכן שהוא ישכור דירה חדשה. בית הדין האזורי נעתר אך ורק לבקשת הבעל להפחתת מזונות אישה – ולא לתביעת הגירושין – ולכן בהחלטתו מיום ט"ו באלול תשס"ח (15.9.08) הורה בית הדין (רטרואקטיבית) כי מיום כ"ח בסיוון תשס"ח (1.7.08) ישלם הבעל ישלם מזונות אישה בסך אלף ש"ח לחודש ולא אלפיים כבעבר. (מזונות ילד ומדורו הועמדו בבית המשפט על סך אלפיים ושלוש מאות ש"ח כנזכר).

הבעל ערער על החלטה זו בפני בית הדין הגדול וביקשו לחייב את האישה בגירושין, ביום 29/12/09 התקיים דיון בבית הדין הגדול, לפני הרב שרמן, הרב חשאי והרב אלגרבל. הבעל דחה את בקשת האישה "לבוא לדור עימו במלון אפילו לכמה ימים".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין הגדול דחה את הערעור וקיבל את קביעת בית הדין האזורי כי חמותה של האישה היא הסיבה לפירוד בין בני הזוג.

מני אז ועד לגירושין בי"ב באדר א' תשע"ט (17.2.19) שילם הבעל לאשתו מזונות אישה בסך אלף ש"ח. הבעל עזב את הארץ וכבר תשע שנים שאינו מתגורר בארץ, הוא התקבל לעבודה באוסטרליה ולאחר מכן בארצות הברית, ובני הזוג חיו בנפרד כאחת עשרה שנה.

לאחרונה, בשנת תשע"ח (2018) הגישה האישה תביעה לגירושין, בדיונים שהתקיימו בכ"ב בטבת תשע"ט (30.12.18) – דיון שבו לא נכח הבעל, בשל היותו בחו"ל, אלא האישה ובאת כוח הבעל – ולאחר מכן בי"ב באדר א' תשע"ט (17.2.19) טענה האישה שכל הזמן ציפתה שהבעל יחזור אליה אלא שלאחרונה שכנתגלה לה כי הבעל היה בארץ ולא בא לבקר את בנו הבינה שאין יותר סיכוי לשלום בית. בית הדין סידר גט בין הצדדים במועד הדיון בי"ב באדר א' תשע"ט (17.2.19).

לאחר הגירושין החליט בית הדין בפסק דינו מיום כ"ג בטבת התש"ף (20.1.20) – מושא הערעור – כלהלן:

דעת הרוב, שכמותה נפסק, כי האיש חייב בתשלום כתובת האישה בסך מאה אלף דולר. עיקר נימוקי הרוב: היות שהבעל לא שעה להחלטת בית הדין לפני כעשר שנים לשכור דירה לצדדים, הבעל הוא הגורם לגירושין.

לדעת המיעוט, אשר כותבה האריך להוכיחה בראיות על פי ההלכה (כהרגלו בקודש), היות שכל השנים האישה לא חיזרה אחר בעלה, וגם נוכח טענותיו של האיש כי האישה הדירה אותו מהברית של הבן, נראה שכוונות האישה לא היו לשלום בית. לכן יש להפחית מסך התביעה את שקיבלה עד היום בעבור מזונותיה. זאת בצירוף שיטת הרא"ם המובא בחלקת מחוקק ובבית שמואל (סימן עז) שאם נותן לה כתובתה פטור ממזונותיה, ובנוסף מחמת 'ספק חיוב' – אם מן הספק על פי שיטת רבנו ירוחם; אם מן הספק והחשש העובדתי שהעלה בא כוח הבעל, שמא זינתה תחתיו במשך השנים שלא היה בארץ, וכיוון שאין משביעים היום יש לפשר, ועל כן יש לחייב את הבעל על פי שיקול דעת בית הדין בסכום פיצוי של חמישים אלף ש"ח בלבד.

על פסק דן זה מערער האיש המבקש לחייבו לא יותר מחמישים אלף ש"ח (כדעת המיעוט).

הטענות

טענות הצדדים מכתבי הערעור וטענותיהם בדיון שהתקיים לפנינו בה' באב התש"ף (26.7.2020) הן אלה:

טענות המערער

המערער מתבסס בתביעתו על הטענות הנ"ל ועל נימוקי דעת המיעוט בעיקר.

לטענתו האישה מעולם לא 'שלחה לבעלה זר פרחים' וניסתה להגיע לשלום בית, פניה מעולם לא היו לשלום בית אמיתי; דייני הרוב בבית הדין קמא לא שקללו את השנים הארוכות שבהן ישבה האישה בביתה ונהנתה מדמי המזונות תוך שאינה מנסה ליצור קשר עם בעלה; האישה הייתה מבוגרת מבעלה כשנישאו ורצתה רק להביא ממנו בן ולהוציא ממנו כסף. האישה הדירה את בעלה מהברית של הבן – זה מוכיח את "כוונתה האמיתית" לשלום בית; הודעת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדואר האלקטרוני שהאישה שלחה לבעלה הייתה ב־2012, מאז עברו תשע שנים, איך היא רצתה שלום בית?

ועוד: במשך כל השנים האישה מחבלת בקשר של האב עם הבן, מי שגורם ניכור הורי בין הבן לאביו ודאי שאינו מתכוון להשלים עם האב, בן הזוג.

לכן, היות שהאישה קיבלה 142,000 ש"ח מזונות אישה – יש לקזום מחשבון הכתובה; ובנוסף, היות שיש ספק גם אם היא זכאית לכתובה (שמה בשנים שנפרדו עשתה מעשים אסורים והפסידה כתובה) יש להוריד עוד מסכום הכתובה. ויש לחייב רק ב־50,000 ש"ח.

טענות המשיבה

טענת המשיבה, כלשונה:

לא עזבתי את הבית, לא תיארתי לעצמי שבעלי יעשה לי ולבנו סבל רב. בשנת 2007 ביקשתי להיות קצת אצל הוריי ולהירגע מהמשבר עם אימו של הבעל, בעלי לשעבר הסיע אותי לשם. כשבועיים שהיתי אצל הוריי, קיבלתי באופן מפתיע בדואר את תביעת הגירושין של הבעל.

מעולם לא פגעתי או השפלתי את בעלי לשעבר ותמיד כיבדתי אותו. את תביעת הגירושין הוא הגיש בהשפעת אימו ז"ל ומשפחתו.

לדבריה שלחה לאיש הודעת דואר אלקטרוני בשנת 2015 וביקשה לחזור לשלום בית למענו של הילד, הוא לא ענה לה. בכל השנים ציפתה שאולי הוא יחזור.

לטענת האישה מעולם לא הסתירה מהאיש – האב את הברית של הילד, אשר לא נעשתה בזמנה (בהיותו פג), ההפך הוא הנכון, שהרי משפחתו של האיש עזרה אף במימון הברית. האב בהשפעת אימו לא הופיע לברית של בנו.

האישה מעולם לא הפרה אמונים ולא עשתה מעשים אסורים כנגד הבעל, האישה חייתה עם אימה במשך שנים על פי ההלכה היהודית כאישה נשואה לכל דבר.

האישה טוענת כי הבעל אמיד ויש ביכולתו לשלם את הכתובה.

דיון

בראשית הדיון יש לדון בנימוקי דעת המיעוט לפטור את האיש מחלק ניכר בכתובת אשתו ובבקשת האיש לקבל דעת את המיעוט:

א. פטור האיש מכתובת אשתו שמא זינתה במשך השנים שהיו פרודים

האם בטענת הוצאת שם רע על בת ישראל שמא זינתה יש לפטור את הבעל בכתובת אשתו ללא כל ראיה או רגליים לדבר של מעשה כיעור או עוברת על דת?

ידועה שיטת רוב הפוסקים שבחיוב מזונות האישה הבעל הוא המוחזק כיוון שהוא חיוב יום-יומי (הריטב"א בכתובות ועוד) ולכן בכל ספק השקול שיפול ביניהם, על האישה להביא ראיה, וכמו שהרחיב מרן אאמו"ר זצ"ל בתשובותיו (יביע אומר חלק ג אבן העזר סימן יד-יז, וכן בתשובות הנדפסות מחדש בשו"ת יביע אומר חלק יא אבן העזר סימנים סא-סב, סד וחושן משפט סימן כ). ובכל זאת כתב (שם סימן סא אות יא):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ונראה פשוט דבטענת בגידה וכדומה לאו כל כמיניה לאחזוקה בפרוצה לפטור עצמו ממזונות, הואיל ויש לה חזקת כשרות וגם רוב כשרים, וכשיש רובא וחזקה ביחד אלים גם להוציא ממון, כמו שכתב הרמב"ן הרמב"ן (כתובות י, ב) ותוספות ישנים (כתובות טז, א) והרז"ה (דף ה סוף ע"ב בדפי הרי"ף) והמאירי (בבא בתרא צג, א). ועוד דאי לא תימא הכי לא שביק מר חיי לכל בריה, כמו שכתבו התוספות (כתובות צו, א ד"ה יתומים) ביתומים אומרים "נתננו" – דלהבא פשיטא דלא מהימני, דאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנתם? כל אחד יאמר "פרעתי". עיין שם, והכי נמי הכא. והפני יהושע גיטיין (יו, א בתד"ה משום) כותב שאף חזקת כשרות בלבד עדיפא מחזקת ממון, אך לא משמע כן ברמב"ן במלחמות – כתובות (כג, א דף ט ע"א בדפי הרי"ף), אלא בצירוף רובא וחזקה.

עד כאן לשונו. ודבריו ברורים לכל משכיל, וכל שכן בנדון דידן בחיוב כתובה שהאישה מוחזקת בכתובתה. וכן מוכח במה שכתב הרמ"א בהגה (סימן קנד סעיף ג) שאם ידוע שהוא מתמיד להכותה אינו נאמן לטעון שהיא גורמת שמקלתו בפניו "דלאו כל כמיניה לאחזוקה בפרוצה". וכן מתבאר בדברי הרשב"א בתשובות המיוחסות סימן קב ובשו"ת הרשב"א חלק ז סימן תעז (כמו שכתב ביביע אומר שם סימן סב).

והן אמת (כמו שכתב שם):

כי בנדון הרמ"א מדובר שהוכח בבירור שהבעל מכה את אשתו, אלא שבא לפטור עצמו (ממזונות וכו') בטענה שהיא התחילה על ידי שמקלתו בפניו, והאשה מכחישתו. ולכן עליו להביא ראיה לצדקת טענותיו, שאין ספק מוציא מידי ודאי, והאשה בחזקתה למזונות ככל בנות ישראל הכשרות, ולאו כל כמיניה לאחזוקה בפרוצה. (וכן ראיתי להגאון רש"ב ורנר אב"ד תל אביב בשו"ת משפטי שמואל (סימן כו, עמוד קלח, ב ובנדפס מחדש סימן כג, עמוד קסב, ב) שכתב כן.) מה שאין כן בכל ספק שקול, וכל צד מטיל האשמה על הצד שכנגד, אין להוציא מזונות מן הבעל המוחזק ללא הוכחה לצדקת טענת האשה כי כשם שיש לאשה חזקת כשרות, ולא כל הימנו להחזיקה בפרוצה שמקלתו בפניו, יש גם לבעל חזקת כשרות [...] (ועיין בשדי חמד אסיפת דינים מערכת ה אות ה) ונאמין אותו במגו דלא היו דברים מעולם.

אומנם כל זה בספק שקול, כדבריו, אבל ודאי היכא "שידוע בבירור שהכה אותה ואין לו מגו, כמו שאמרו בבבא בתרא (לג, א) דלא אמרינן מגו במקום שהדבר ידוע, ועיין בספר ערך השלחן (חושן משפט סימן פב בדיני המגו ס"ק עה) – אין הבעל נאמן.. כל שכן בנדון דידן, שאין ספק שקול ואפילו "ספק שאינו שקול" אין, שאין רגליים לדבר ורק טענת "שמא" יש, ודאי שאין הבעל נאמן כדי להפסיד כתובת אשתו.

ובמקרה חמור מזה דן ידידי חבר בית הדין הגדול (בדימוס) הרה"ג אהרן כץ שליט"א בפסק דינו (כתיק מס' 59647/9) שבו דן בהפסד כתובה לאישה שיש חשש שזינתה לאחר שניתן פסק דין לגרושין שיש חשש שזינתה לאחר שהבעל חויב בכתובה, ופסק שם שאם הבעל אשם בפירוד ולכן חייב בכתובה והאישה זינתה לאחר שכבר נפרדו אף אם לא היה עדיין פסק דין לגירושין אינה מפסידה את כתובתה, וזאת הואיל ולא מעשיה האחרונים גרמו לגירושין.

ושם הביא ראיות לדבר מדיוק לשון הרמב"ם (פרק כד מהלכות אישות הלכה ו) "מי שזינתה תחת בעלה אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת ולא אחד מתנאי כתובה, שהרי מעשיה גרמו לה להאסר על בעלה" – משמע שהיא מפסידה את כתובתה בגלל שמעשיה גרמו לה להיאסר על

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעלה, אבל אם בעלה כבר מרד בה והתחייב בכתובה ונמצא שלא מעשיה גרמו לפירוד ביניהם, אין מקום להפסידה [תוספת] כתובה [עייין שם].

ואף על פי שיש מה לדון בדבריו מה משכתב הרמב"ם (שם הלכה טז), עיין שם, וכבר השיבו עליו חברי הדיינים בפסק הדין האמור, מכל מקום עדיין יש לדון בדבריו מדברי החלקת מחוקק (סימן עח ס"ק ח) ועוד אחרונים. עיין שם.

ועל כל פנים בנדון דידן, שאין רגליים לדבר, והאיש מרד באשתו במשך שנים ולא היה מוכן לשוב לשלום בית למרות דרישת חברי בית הדין על כל הרכביו, פרש ממנה ועבר לדור בחו"ל במשך עשר שנים ודאי שאין מקום להפסיד לאישה מכתובתה.

וראו לציין מה שראיתי בדברי הרמ"א בתשובה (סימן יב) שהן כקילורין לעיניים להורות לב תועים בינה, וזו לשונו:

ואל יטעך מה שכתב המרדכי פרק ב דיבמות (סימן טו) וזו לשונו:

עוברת על דת יהודית או שעשתה דבר מכוער – פירוש: בלא ראיית עדים אלא על פי הבעל – אין כופין הבעל להוציא אלא אם רצה יוציא, ואף על פי שלא הוציא אין לה כתובה, שהכתובה תקנת חכמים היא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הכשרות, אבל הפרוצות אין להם תקנה אלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

עד כאן לשון המרדכי.

ואם כן יש מכאן מקום לטעות ולומר דאף הבעל נאמן להפסידה כתובתה, כל שכן על ידי עד אחד דיכול להפסידה כתובתה – אומר כי דברי מרדכי הם מוטעים ומשובשים בכאן, ודברי התשובה הם בענין אחר. ואף ששם כתב מקצת דברים אלו, שום תלמיד טועה הגיה ולא עלה על דברי מוהר"ם מעולם. ואוכיח לך זה בראיות ברורות אמיתיות מן הסברא וגמרא ופוסקים. **חדא, דאם כן לא שבקת אשה יושבת תחת בעלה, ומה הועילו חכמים בתקנתם שתקנו לאשה כתובתה אי הוה הבעל נאמן עליה להפסידה כשירצה להפסיד, שיאמר שראה ממנה דבר כיעור או שעברה על דת בסתר? ועוד, דהרי פסק דבעוברת על דת הפסידה כתובתה על פי ראיית הבעל, ובהדיא פסקינן בסוטה דעוברת על דת צריכה התראה ואין התראה בלא עדים [...].** ואם כן איך נאמר שהמרדכי חולק על דבר הברור שאינו? ועוד [...] אבל שיהא הבעל נאמן על אשתו להפסידה כתובתה – לא עלה על דעת שום חכם מעולם. ושום תלמיד טועה כתבו בדברי תשובת מהר"ם, ושכשתא כיון דעל על [...] פשוט כביעא בכותחא שאין הבעל נאמן להפסידה כתובתה. וכל מעיין בשום פוסק בעולם יכול לדעת זה, ולכן אין להאריך בזה לרוב פשיטותו.

עד כאן לשון הרמ"א. (ומה שכתב שם שעל כל פנים יכול הבעל להשביע היינו דווקא בטענת ברי וכמו שיבואר להלן).

ב. פטור האיש בכתובת אשתו מטעמא דחייבת להישבע

האם בטענת שמא יש לחייב את האישה בשבועה, ולכן כיום, שלא נשבעים אלא מפשרים, יש להפסידה מכתובתה?

הנה כתב הרמב"ם הלכות אישות (פרק כד הלכה יד):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

העוברת על דת – צריכה התראה ועדים ואחר כך תפסיד כתובתה. עברה כינה לבינה, וידע שהיא עוברת על דת והתרה בה בלא עדים, וחזרה ועברה, הוא טוען ואומר "עברה אחר התראה", והיא אומרת "לא עברתי כלל" או "לא התרה בי" – אם רצה להוציא, הרי זה נותן כתובה אחר שתשבע שלא עברה, שאם תודה שעברה אחר התראה זו אין לה כלום.

וכן פסק מרן השולחן ערוך (חלק אבן העזר סימן קטו סעיף ד).

וכתב על זה הרב המגיד:

דין זה מבואר שמחלוקת האיש והאשה בזה הוא כשאר כל התביעות שבין אדם לחבירו, וכיון שהבעל רוצה להפסידה כתובה עליו להביא הראיה, ומכל מקום בלא ראיה יכול להשביעה. ונראה לי דדוקא כשידוע שעברה על דת אלא שנחלקו אם היה אחרי התראה אם לא, או אם היתה שם התראה כלל. אבל אם אינו ידוע אם עברה אם לאו נראה שאינו יכול להשביעה, כיון ששטר כתובתה בידה ואחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן. וכל שכן הוא לדעת רבינו [...]

וכן כתב הרמב"ם לקמן (הלכה יז):

מי שראה אשתו שזינתה, או שאמר לו אחד מקרובותיה או מקרובותיו שהוא מאמינם ודעתו סומכת עליהם שזינתה הרי זה חייב להוציאה ויתן כתובה, ואם הודית לו שזינתה תצא בלא כתובה, לפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זינתה תחתיו אם ראה אותה בעצמו ואחר כך תגבה כתובתה, אבל בדבר אחר אינו יכול להשביעה [...]

וכן פסק מרן השולחן ערוך (שם סעיף ז).

ותמה הרב המגיד וזו לשונו:

ומה שכתב משביעה בנקיטת חפץ – לא נתברר לי טעמו. ומצאתי כתוב כן בעיטור בשם הרב אבן מיגאש ז"ל. ובודאי אם יש שם עד אחד הדין הוא שתשבע להכחיש העד, אבל אם אין שם עד כשר, למה תשבע? אף על פי שהבעל אומר שראה הדבר, למה תשבע כיון שאין רגלים לדבר? והם ז"ל דנין אותן כדין הנשבעין ונוטלין, ולא ידעתי מאין זה וגם כן לא נתברר לי מאין הוכיח רבינו לחלק בין טענה זו לטענות אחרות, ואולי מפני שמצינו שבזמן הבית היה יכול להשקותה ולהשביעה על חשש זנות, ועל ידי קנוי וסתירה. וכבר השיג עליו בכל זה הרמ"ך ז"ל ודברי רבינו צריכים תלמוד.

והנה מה שכתב הרב המגיד ליישב דברי הרמב"ם, דמדמה דין זה לסוטה שבזמן הבית שיכול להשקותה – כבר השיג על כך בשו"ת צדקה ומשפט (חלק אבן העזר סימן ג) שזו אינה ראיה, דשאני התם דרגליים לדבר שהרי היה שם קינוי וסתירה בעדים, מה שאין כן כשטען הבעל שראה שזינתה וליכא רגליים לדבר – מהיכן הוכיח רבנו דמצי להשביעה?

אומנם בספר היכל מלך (הלכות אישות שם בהלכה יד) כתב:

נראה לפי קוצר דעתי דכוונת הרב המגיד היא דבדין זה דעוברת על דת על כרחך צריך לומר שידוע שעברה על דת ויש רגלים לדבר, ואמטו להכי משביעין אותה, דאם לא ידוע ואין רגלים לדבר אלא הוא טוען כך – אין לנו להאמינו ותטול בלא שבועה מאחר דכתובתה בידה. וכך הבין הרב המגיד בכוונת רבינו דעל כרחך מיירי בידוע שעברה, וכמו שכתב מוהרי"ט בסימן רנ"ב. יעוין שם. והשתא כנים אנחנו, על זה אתו שפיר דברי הרב המגיד בהלכה יז, דהתם מיירי רבינו שאין ידוע שזינתה ואין רגלים לדבר אלא הוא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טוען שראה אותה שזינתה ואין שום גילוי מילתא, ועל זה 'תמה יקרא' דמאחר דאין שום רגלים לדבר אלא הוא לבדו טוען כך, מנא לן להשביעה? ועוד תמה דמה בין טענה זו לשאר טענות – כוונתו רצויה דהוא כבר הכריח בדין זה דעוברת על דת דמיירי שידוע שעברה ואיכא רגלים לדבר, ואמטו להכי משביעה, והכא גבי זינתה – אף שאין ידוע וליכא רגלים לדבר כתב דמשביעה. ועל זה תמה עליו והיטב חרה לו, דמה בין טענה זו לטענות אחרות דהיינו עוברת על דת. ועל זה לחלק יצא, דשאני גבי זינתה – אף שאינו ידוע אלא על פיו – דילפינן מסוטה כו', לא כן גבי שאר טענות דהיינו עוברת "דהתם בעינן שידוע הדבר" ולא דמי לאומר שזינתה. וזה נראה לי בברור כונת הרב המגיד ובזה אתו דבריו על נכון.

הן אמת שמרן הכסף משנה (שם הלכה יז) כתב לדחות דברי הרב המגיד וזו לשונו:

ואני תמיה עליו דאיפכא ממש הוי, דכשהוא עצמו ראה שזינתה – היא מוציאה שטר כתובתה, והוא טוען "פרעתין", ודאי אם תרצה להפרע אומר לה "תשבעי לי שלא פרעתין", שצריך לישבע בנקיטת חפץ שלא פרעו כדאיתא בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף מא) ונתבאר בדברי רבינו פרק יד מהלכות מלוה. אבל [...]

עיינן שם. וכן הוא בבית יוסף (סימן קטו סעיף ז), ושם (סעיף ד) כתב על מה שכתב הטור על פי הרמב"ם (הלכה יד) "אם אין עדים תשבע שהוא כדבריה" – "זה פשוט שהוא כדין מוציא שטר חוב על חבירו והלה טוען פרוע הוא שבעל השטר צריך לישבע קודם שיגבה." עד כאן. ומתוך דבריו נראה שאפילו אין רגלים לדבר ולא ידוע שעברה על דת או זינתה יכול להשביעה, וכן למד הדרכי משה (ס"ק ט) בדעת הרמב"ם (ועיינן שם בהגהות והערות אות יז), וכן למדו החלקת מחוקק (ס"ק ל) והבית שמואל (ס"ק יח וס"ק לב) שכן דעת מרן השולחן ערוך שיכול להשביע שמא זינתה אפילו כשאין רגלים לדבר ולא ידוע אם זינתה.

אומנם ברור הוא שגם לדעת הרמב"ם ומרן השולחן ערוך, שיכול להשביעה גם ללא רגלים לדבר, הני מילי כשהבעל טוען טענת כרי וכלשונם "ולפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זינתה תחתיו, אם ראה אותה בעצמו". וכן כתב בשו"ת תשב"ץ (חלק ב סימן יט) ליישב השגת הרב המגיד על הרמב"ם:

ולי אין צרך עיון, ודברי הרב ז"ל קיימין הם, שכיון שהוא טוען שזינתה בפניו הרי הוא יודע בכרי שהפסידה כתובתה, ודומה זה לטוען בשטר מקויים "פרוע הוא", שהדין נותן דאי אמר "לישתבע לי" משביעין ליה.

וכן כתב החלקת מחוקק שם: "וכן כתב הבית יוסף והכסף משנה, ומפרש שאם הוא טוען כרי יכול להשביעה כדין כל לזה שיכול להשביע את המלוה". וכן כתב הבית שמואל שם: "שיש לבעל תביעה ודאית כשטוען כשראה". עיינן שם. (וראה עוד בהקדמת המהדיר לתשובות הרי"ף שהביא שמקור דברי הרמב"ם שיכול להשביעה הנה הינם בתשובת הרי"ף סימן עג, וגם שם המעשה היה שהבעל ראה מעשה כיעור ולכן כתב הרי"ף שיכול הבעל להשביעה שבועת התורה. עיינן שם.)

ובנדון דידן לא מיבעיא לדעת הרב המגיד שאין יכול להשביעה, אלא אפילו לדעת מרן השולחן ערוך מילתא דפשיטא דאינו יכול להשביעה שלא זינתה, דהא אף לדברי הבעל לא ראה הבעל שזינתה ואין שום עד המעיד שזינתה, ואינו יכול להשביעה בטענת ספק, דאפילו שבועת היסת אין נשבעין בטענת ספק, וכמו שכתב הרב צדקה ומשפט (שם):

[...] כתבנו בשם הרב המבי"ט דכתובתה בחזקתה קיימא. וגם מדברי הרב המגיד מתבאר כן, דהיכא דהבעל אומר שאחר התראה עברה והיא טוענת קודם ההתראה – אפילו שידוע בעדים שעברה, נותן כתובה אחר שתשבע

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שהיא כדבריה, ואף שהבעל טוען בריא. כל שכן היכא שהבעל מסופק אימת עברה, דודאי נותן כתובתה, דהווי ליה כטוען "שמא פרעתין". וכן נמי היכא דמספקא לן אי מיקרו עידי כיעור אם לאו, דיתן כתובה, דבכהאי גוונא ששטר כתובתה בידה הוי הבעל מוציא מידה, והמוציא מחבירו עליו הראיה. וכן הם דברי הרב המגיד בעברה על דת, שכתב וזו לשונו:

שמחלוקת האשה והאיש בזה כשאר כל התביעות שבין אדם לחבירו, וכיון שהבעל הודה [צ"ל: רוצה (כלפנינו בדברי הרב המגיד)] להפסידה כתובתה, עליו להביא ראיה.

ואם לא הביא ראיה "יכול להשביעה" כשטוען בריא שעברה על דת או שזינתה או שיש עידי כיעור, אבל בספק – אינו יכול להפסידה כתובתה ולא להשביעה מספק.

ועיין עוד בבית יוסף (חושן משפט סימן עה) ובש"ך (שם ס"ק ו) בשם תשובת הרא"ש (כלל עא סימן ה) שכתב "שבועת היסט תקנת חכמים היא ולא ישביעה אלא בטענה מבוררת". וגם הב"ח בתשובה (ישנות סימן יא), אחר שהסתייע מדברי הרא"ש הנ"ל, הוסיף וכתב:

דקאמר רב נחמן "ומשביעין אותו [שבועת] היסט, מאי טעמא? חזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו עליו" – והאי חזקה ודאי ליתא אלא בטענה מבוררת, דבאינה מבוררת איתרע ליה חזקה זו, דהא חזינן דתובעו אף על פי דלא ידע בבירור ושמא גם כן טועה לומר שהוא חייב לו.

ולכן גם מה שכתב הדיין שבדעת המיעוט בנדון דידן, שיש עוד לדון שלאחר שהבעל יפרע את הכתובה יוכל לבקש מבית הדין להשביע את האישה שבועת היסט, שלא זינתה תחתיו, וממילא מאחר שבזמן הזה אין משביעים יש לפשר ביניהם מפני חומרת השבועה – כל דבריו בזה תמוהים.

וכבר הארכנו בכך בפסק דין שפורסם (תיק מס' 1040199/1) במקרה חמור מזה, דאף דאיכא קצת רגליים לדבר בכל זאת חייב בכתובת האישה כיון דלא היה טענת ברי, שהרי דעת מרן בחושן משפט (סימן עה סעיף יז) "שכל טענת ספק אין משביעין עליה כלל [...] ואפילו לצאת ידי שמים אינו מחוייב". ומקור דברי מרן ברמב"ם (בפרק א מהלכות טוען ונטען). וכתב הרב המגיד שדבר זה מוסכם מכל הפוסקים. וכן כתבו הטור (חושן משפט שם) ובעל התרומות (סוף שער לח). וגם הרי לדעת הרמ"א (שם) שכתב "ויש אומרים דמשביעין היסט על טענת שמא כשיש רגלים לדבר", דווקא כשיש רגליים לדבר יכול להשביעה, אבל היכא דליכא רגליים לדבר גם לדעת הרמ"א אין משביעין. ועוד דמרן לא כתב חילוק זה. ועיין בפתחי תשובה (שם ס"ק יח) שהביא תשובת הרדב"ז שלדעת הרמב"ם בכל עניין דווקא בטוען ברי משביעין שבועת היסט.

וכל שכן בנידוננו שיש לומר שאפילו טענת ספק אין כאן, אלא רק על יסוד היותם פרודים במשך שנים מספר (שעזב הבעל את אשתו לאנחות וברח לחו"ל) בא בטענה שמא זינתה, שאין כאן אפילו 'טענת ספק'.

ובפרט לאחר שנוכחו לראות חברי בית הדין על כל הרכביהם כי פני האיש לגירושין והאישה – פניה לשלום בית, אם כעת נבוא ולפוטרו בגילא דחיטתא בטענת 'שמא' ולהמציא ספקות כדי לפוטרו מכתובת אשתו – לא שביק מר חיי לכל בריה. אלא כיוון שנתחייב בכך בשעת הנישואין בכתובה, הרי זה כטוען "הלוייתי ואיני יודע אם פרעתין", שחייב לשלם לכל הדעות. ורק כשטוען הבעל שמעולם לא נתחייב לה בכתובה, אז עליה להביא ראיה (כמבואר בתוספות חד מקמאי ביבמות סה). ועיין עוד בתשובת יביע אומר (חלק ג אבן העזר סימן טו אות טז), וכמו שכתב עוד (חלק ו חושן משפט סימן ה אות ט):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אף שבספק מחילה לא גביא כתובתה, ודלא כמו שכתב הרדב"ז (חלק א סימן שסד), ולא דמי ל"הלוייתני ואיני יודע אם פרעתיק" – דהתם הווי ליה למידע, מה שאין כן הכא, וכמו שכתב המשנה למלך (ריש פרק ד מהלכות שאלה ופקדון). ועוד יש לומר כמו שכתב הנימוקי יוסף (בבא בתרא קלב, ב) דהיינו טעמא משום דלית ליה לשטרא דכתובה שעת הכושר כלל, שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים, ומשום הכי מקרי בעל השטר מוציא מן המוחזק ועליה הראיה. עיין שם. ועיין עוד בשו"ת פרח מטה אהרן (חלק א סימן כג, דף נו ע"א) שמחלק גם כן בין כתובה לשטר חוב אחר, על פי דברי הנמוקי יוסף הנ"ל. עיין שם.

ועיין עוד ביביע אומר (חלק ה אבן העזר סימן יג) שהגדיר את הבעל הנדרש לשלם כתובה כמוחזק, וכתב שעל האישה המבקשת להוציא ממנו מוטלת חובת הבאת הראיה, ומספק הבעל פטור מלשלם כתובה. ואין לחלק בין ספק בדין לבין ספק במציאות כל שבאים לחייב את הבעל להוציא ממון מחזקתו.

מכל מקום כל זה כשיש לנו צד שמחלה (כגון שמסרה כתובתה לבית הדין וקרעה, ועיין שו"ת יביע אומר חלק ו חושן משפט סימן ה אות ט הנ"ל) או ספק בחיוב הכתובה. מה שאין כן כאן, שחוב הכתובה ברור אלא שהבעל בא בטענות שאין עליהן ראייה כלל ורק השערות בעלמא ודאי דמי ל"הלוייתני ואיני יודע אם פרעתיק", שחייב. וכן הוא להדיא בשו"ת יביע אומר (חלק ג אבן העזר סימן כא אות א) שכתב:

אף לדעת הגר"א באבן העזר (סימן קטו ס"ק יב) שנראה דסבירא ליה דברגילה לעבור על דת אינה צריכה התראה – ועיין עוד בפתחי תשובה (שם ס"ק י) ובדברי הצמח צדק (סימן ע). עיין שם – וממילא יש מקום לומר דהבעל שהוא מוחזק בכתובה יכול לטעון קים לי כוותייהו (ועיין בכרכי יוסף (חושן משפט סימן יב ס"ק טו), שאף שיש לה שטר כתובה מצי הבעל לטעון קים לי, ולא אמרינן שטר העומד לגבות כגבוי דמי, ודלא כהב"ח. ועיין עוד בכנסת הגדולה (חושן משפט סימן כה הגהות בית יוסף אות מו) ובשו"ת בית דוד (חושן משפט סימן ה אות ז) ובמטה שמעון (סימן כה כללי הקים לי) ובשו"ת נודע ביהודה (תנינא חושן משפט סימן לב). ואין כאן מקום להאריך.) מכל מקום נראה דהיינו דווקא כשהבעל טוען כן בתום לב, אבל בנדון דידן שטוען זאת מתוך מריבה וקטטה לאו כל כמיניה להפסידה כתובתה.

ועיין עוד ביביע אומר (שם) שיש לבית הדין לשקול היטב אם אין סיבה לחשוך את הבעל שתואנה מבקש, להוציאה בגט למרות רצונה, ובלי כתובה. וראה מה שכתב ידידי וחברי חבר בית הדין הגדול (בדימוס) הרה"ג יצחק אלמליח שליט"א בספר כנס הדיינים – התשע"ז (עמודים 123–160).

ג. טענת הבעל 'קים לי' כשיטת הרא"ם

האם בנדון דידן אפשר לקזז לה מדמי הכתובה בגין תשלום המזונות ששילם הבעל עד כה (בסך 142,000 ש"ח) כשיטת הרא"ם (חלק א סימן ל) שאם מניח לה כתובה פטור מלזונה?

הדיין שבדעת המיעוט בנדון דידן כתב עוד שהבעל יכול לטעון 'קים לי' כרא"ם (שם) שפסק שאם הבעל מוכן לשלם לאישה דמי כתובתה ולגרשה, יש לפוטרו ממזונות, וכמו שהעלה מרן אאמו"ר זצ"ל בתשובותיו. וכן הוא שכן דעת מרן אאמו"ר זצ"ל, אך לדינא – המעיין היטב בתשובותיו יראה נכוחה שלמעשה לא סמך על זה אלא במקום שיש עוד צירופים חזקים לגירושין כגון 'מאיסה עלי מחמת מום שבה' כמבואר בתשובתו ביביע אומר (חלק ט סימן כד) או

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שגם האישה מורדת בטענת 'מאיס עלי' וכיוצא באלה ופשוט הוא. וראה מה שכתב מרן אמו"ר עוד בשו"ת יביע אומר (חלק יא סימן סה אות ה):

גם הראיות שהביא [הר"א בן שמעון בקונטרס בת נעות המרדות (כמוזכר תחילה בתשובה זו)] מדברי הפוסקים [שבמורדת אחר י"ב חודש שיש לה מזונות] – לא מוכרחות:

מה שכתב (עמוד סג) ראייה מהרא"ם (חלק א סימן ל) שהרוצה לגרש ואינו יכול לגרשה בעל כרחיה מתקנת הקהלות, שאינו חייב לזונה, שהעיכוב מצדה, וראייה מתקנת 'שקדו' (ריש כתובות) שאינו מעלה מזונות כשהגיע זמנה לינשא בא' בשבת. ואין חילוק בין קדושין לנישואין. ואמאי לא מייתי ראייה ממורדת אחר י"ב חודש מקל וחומר, שאף שהעיכוב מצדו וחייב לגרש – פטור, כל שכן כשרוצה לגרשה ומעכבת היא, דאינו חייב במזונותיה. והוא קל וחומר עצום וכו'. אלא ודאי שחייב. עיין שם.

ואיני מבין מה מקום להביא ראייה מדבר שאינו מבואר בש"ס, והוא עצמו (ר"א בן שמעון) חולק בו. ובכל זאת אין כאן קל וחומר, שכאן ב'מאיס עלי' אינו חייב לזונה, והיא אינה רוצה לבא לביתו ולשמשו ולשבת תחתיו, ונקרא 'העיכוב מצדה', לא 'מצדו' כאשר קוראו שם. וחשב ש'העיכוב' הוא בגירושין. ואינו כן, אלא העיכוב מלדור יחד ככל הלכות גוברין יהודאין. ועל כן ב'מאיס עלי', שהיא המעכבת בזה, פטור. אבל ברוצה לגרש אשתו בעל כרחיה – כיון שהיא לא מרדה בו ויושבת תחתיו ומשמשו – יש לומר שחייב לזונה, כיון שסוף סוף תקנת הקהלות שלא לגרש בעל כרחיה, וכל זמן שלא גירשה והיא יושבת תחתיו חייב. ואלו הם דברים פשוטים לדעת, לא ידעתי היאך קראו "קל וחומר עצום ולית נגר ובר נגר דיפרקיניה" וכו'.

עד כאן לשון מרן אמו"ר זצ"ל. ועיין בחתם סופר בתשובה (חושן משפט סימן קצה) וזו לשונו:

ומכל מקום לדינא נראה לי שאם לא גזר רבנו גרשום מאור הגולה על ככה [שאין הבעל רשאי למנוע 'שאר', כסות ועונה' מאשתו שהוא רוצה לגרשה], ראוי לגזור עתה כי הדור פרוץ בעוונותינו הרבים, וכל אדם יעשה כן ואם לא יהבי ליה אחרוני – ילך שובב בדרך לבו כמו בדורות הללו, בעוונותינו הרבים.

וכן הוא בנדון דידן כאמור בפד"ר (ג עמ' 187), ומשם בקובץ תשובות הגרי"ש אלישיב חלק ב סימן (פט):

אם ניתן הרשות בידי הבעל לפרוק מעליו עול המזונות ולסלק ממנו את חובותיו הנובעות מקשר הנישואין ללא עילה שמצא באשתו אז יעלה ח"ו הכורת לפרוץ פרץ בחומת הנישואין ולא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה –

וכן אם נאמר שגם אם חייבוהו במזונותיה יקצץ לה משכר הכתובה.

גם בגט מקושר (למהרא"ל צינץ בסדר גט הראשון אות ריד, דף ע"ג ד"ה גם) כתב שאם נאמר 'קים לי' כהרא"ם – "אין לך כפיה גדולה מזו, ומה הועיל רבינו גרשום בתקנתו, שהרי כשתמות ברעב תוכרח לקבל גט וכתובה" וכו'. עיין שם.

הן אמת שבשו"ת שואל ומשיב (קמא, חלק א סימן קעז סוף ד"ה שאלה) כתב דבהאי גופא קמיפלגי הרא"ם וסיעתו אי חשיב כהאי גוונא מגרש בעל כרחיה. עיין שם. ולפי זה אכתי יש לומר 'קים לי' כהרא"ם (כמובא ביביע אומר חלק ט הנ"ל ובחלק יא סימן עב), מכל מקום יראה הרואה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להדיא הלכה ולמעשה שבכל מקום שהסתמך מרן אאמו"ר זצ"ל לטעון 'קים לי' כהרא"ם היה זה (אפילו לבני ספרד שלא קיבלו עליהם חרם דרבנו גרשום) אך ורק בצירוף נוסף כגון שקרוב לוודאי שהייתה שם עברה ולפחות שמצווה לגרשה וכמבואר בתשובתו בחלק ג (אבן העזר סימן טז אות לו) ובחלק ט (אבן העזר סימן כד), וכן הוא להדיא בחלק יא (אבן העזר סימן עב) וזו לשונו:

ועיין מה שכתבתי בשו"ת יביע אומר חלק ג (חלק אבן העזר סימן כא אות ט) דבכהאי גוונא דנדרון דידן מצוה לגרשה. עיין שם. ואם כן, במזונות נמי יכול לומר 'קים לי כהרא"ם' [...]

עיין שם. והראוני מה שכתב כבוד הרה"ג חבר בית הדין רחובות הרב ציון אשכנזי שליט"א אשר עמד וימודד ארץ בכל שיטת הרא"ם ואם יכול לטעון קים לי כרא"ם, ודבריו נדפסו בספר כנס הדיינים – התשע"ב (עמ' 148 והלאה). ושם (בעמ' 190) ראיתי שגם כן כיוון למה שכתבנו בדברי מרן אאמו"ר זצ"ל וזה תורף דבריו (הנוגע לעניינינו):

באופן שבא לגרשה בטענה שאינה מוצדקת, וכל שכן אם לפנינו רגליים לדבר שנתן עיניו באחרת וכיוצא בזה: נחלקו בזה הפוסקים אם גם בכהאי גוונא דיבר הרא"ם או לא, שלכאורה לפי הביאור שנתן הנחל יצחק לדברי הרא"ם וכן לפי מהר"א ששון נראה דגם בכהאי גוונא דיבר הרא"ם. וכן ביביע אומר הביא כמה פוסקים הסוברים כן, ונראה שמסקנתו שיוכל לומר קים לי כהפוטרים. אך מאידך גיסא יש אומרים שרק כשבא בטענה צודקת יכול להפסידה מזונותיה. וכן כתבו הפאת נגב והבני אהובה. וכבר הבאנו למעלה שגם בעיקר דינו של הרא"ם רבו החולקים, ובוודאי בכהאי גוונא, שנחלקו הפוסקים אם הרא"ם אמר דברו באופן כזה. ולעניות דעתי מסתברא שבכהאי גוונא יש לתפוס בשתי ידינו את דברי החתם סופר ולקנוס את הבעל גם שלא כדין. וגם ביביע אומר העיד בגודלו שלכן התאמצו לעשות פשרה בין הצדדים ולמעשה לא פטרו (אף על פי ששם היתה טענה טובה). הרי שלא הזדרז לפוטרו בטענת קים לי.

עד כאן, ודברי פי חכם חן.

ובפרט שבנדרון שלפנינו הבעל לא השליש את הכתובה אלא רק דרש להתגרש, ועיין שם בדברי המאמר הנ"ל (בספר כנס הדיינים – התשע"ב, עמ' 180) שדן אם סברת הרא"ם היא רק במשליש כתובתה:

הפוסקים שהביאו את דברי הרא"ם להלכה הביאוהו באופן שהבעל מוכן לפרוע לה את כתובתה בבית הדין: עיין בתשובת מהר"א ששון הנ"ל שהזכיר שצריך הבעל להיות מוכן לתת לה כתובה. ועיין גם בבית שמואל (ס"ק ו ובסימן קיז ס"ק כג). ובדברי הנחל יצחק הנ"ל מבואר שצריך השלשת הכתובה. אמנם ברא"ם ובב"ח לא הוזכר כלל ענין הכתובה (אמנם בתשובת הב"ח סימן צט הזכיר ענין פירעון הכתובה). ועיין גם בחלקת מחוקק (ס"ק ג) שלא הזכיר על דברי הרא"ם ענין הכתובה. אך אף על פי שיש מקום להתלבט מה דעת הרא"ם בעניין כי לא הזכיר כלל את פירעון הכתובה, אך בעיון בדברי הראשונים מצאנו תשובה ברורה לדבר [...] שאם לא פרע הכתובה חייב במזונותיה [...]

והסיק (עמ' 190 הנ"ל):

אך אם לא השליש כל כתובתה וכל המגיע לה (וגם ישיתו עליו פיצוי ראוי והגון כדי לפצותה על כך שנוקקה להתגרש ממנו על [לא] עוול בכפה), בוודאי יש לחייבו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מזונות כי גם האומרים קים לי לא אמרו דבריהם אלא כשמשליש כתובתה ונתן לה כל זכויותיה.

האם נושאת האישה באחריות לפירוד בשל סירובה לדור עם חמותה?

ואף שיש לדון במה שטענה האישה שאינה יכולה לדור עם חמותה שצריכה להביא ראיה לדבריה – וכמו שפסק הרמ"א (סימן עד סעיף י) בטוענת שאינה יכולה לדור עם חמותה מפני שמצערתה, שאין שומעין לה אלא אם כן "נראה לבית דין שיש ממש בדבריה שהם מריעין לה וגורמים קטטה בינה לבין בעלה" (והוא מתשובת הרי"ף סימן רלה), וכן כתב מהריק"ש בערך לחם (שם), וכן העלה בשו"ת אהלי יעקב (סימן ג).

וביביע אומר (חלק יא סימן סא אות ט שהביאם) כתב:

ואף שהבית מאיר (סימן עד סעיף י) כתב על פי דברי הרמב"ם (פרק יג מהלכות אישות הלכה יד) דבכל אופן נאמנת, וכן דעת המהרי"ט (חלק א סימן קיג), ושלא כדברי הרב המגיד (שם) [...] וכבר כתבו האחרונים שאין ראיה מהכנסת הגדולה בדינא דחיי (לאוין פא דף פג ע"ב) והדבר משה (חלק א אבן העזר סימן ג) שכתבו דהמנהג להאמינה שלא פשט מנהג זה במקומותינו, וכמו שכתב בשו"ת ידי דוד (קראסו, סימן קטו).

וכתב דאף להבית מאיר יש לומר דרק כשיש רגליים לדבר:

שהחמות היא מן הנשים השונאות אותה ומסתמא מצערתה, וכמו שכתבו הרמב"ן והר"ן בחידושיהם (חולין סב, ב) מהמדרש. (ועיין באוצר הגאונים תענית סימן סט עמוד לב ובהערה אות ב). הא בעלמא צריכה להביא ראיה.

וכפשטות הרמב"ם ומרן השולחן ערוך והרמ"א (סימן עד סעיף י) שצריכה להביא ראיה לדבריה.

מכל מקום בנדון דידן שתי תשובות בדבר:

א. נושא זה היה כבר בפני בית הדין האזורי והגדול בכל הרכביו שדנו בעניין הצדדים, ובהרכבו של הרה"ג הרב מימון נהרי שליט"א האריכו בפסק דינם להוכיח שטענת האישה יש בה ממש.

ב. בנוסף, הבעל לא שעה להצעת בית הדין על כל הרכביו לשכור דירה או לכל הפחות ללון עימה בבית מלון לזמן מה. ועיין עוד בספר נהר מצרים (חלק ב דף קצה ע"ב) שכתב דאם אין שכנים שנוכל לבוא לידי בירור מי הסיבה, אנחנו מחייבים את הבעל ואבותיו לשכור דירה במקום שכנים אשר מפייהם יבורר הדבר. כעין מה שכתבו הרי"ף ד"מושיבים אשה ביניהם". עיין שם. ואף שמרן אמו"ר בגליון כתב ידו (יביע אומר חלק ט אבן העזר סימן כה הערה 3) השיב על הנהר מצרים דאינו מוכרח, "דסוף סוף כיוון שאין בירור למה נכריח הבעל להעתיק דירתו חינוס, וקשה טלטולא דגברא, ומה שכתב הרי"ף ש"מושיבין ביניהם אשה נאמנת", זה באופן שלא יצטרך להעתיק דירה", מכל מקום כתב שם במאמר המוסגר: "ומיהו אם הדבר מגיע לידי גירושין, אז יכולים לעשות כן להוראת שעה. ואין לדיין אלא מה שענינו רואות". והרי דבריו כמין חומר בתיק שלפנינו: ברגע שנוכחו בית הדין לראות כי שלום הבית בין הצדדים לא יכון אם לא שהבעל יעבור לדור עם אשתו בדירה אחרת, הוכח כי מהבעל הסיבה הגורמת לגירושין ובגללו הרעה.

האם האישה 'כל ימיה בעמוד והחזר קאי' לרדוף אחרי הבעל לשלום בית?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נוראות נפלאות דעת המיעוט בבית הדין קמא להפחית לבעל מסכום כתובת אשתו בו בזמן שכבר בכ"ג בתמוז תשס"ז (9.7.07) הגישה האישה "תביעה לשלום בית", המעיינ בעשרות עמודי הפרוטוקולים שנכתבו בשנים תשס"ז-תש"ע (2007-2010) יראה את פְּנוּתה של האישה ואת דרישתה האמתית לשלום בית בו בזמן שהבעל מסרב בכל תוקף בכל הדיונים ומבקש לגרשה.

ארבעה הרכבים של בתי הדין בהחלטתם הן בשני ההרכבים האזורים בשנת תשס"ח (2008) והן בהרכב בית הדין הגדול, והן דעת הרוב בהרכב החדש בשנה האחרונה **פסקו כי בשל האיש סיבת הגירושין – האם כולם טעו? האיש הוא שסירב בכל תוקף לשלום בית – האיש סירב לשכור דירה, בעוד האישה מבקשת שלום בית. וגם אם נדחה טענה זו כי לא היה לו כסף לשכירות כפי שנטען, האם כסף לבוא עם האישה לבית מלון ללילה אחד, כבקשתה וכפי שביקש ממנו בית הדין הגדול בדיון בערעור (דאז), גם לא היה לו?**

מסקנה

הערעור נדחה.

האיש ישלם לאישה סך כתובתה מאה אלף דולר בשישה תשלומים (כהסכמת האישה בדיון שהיה לפנינו): תשלום ראשון ביום מתן פסק הדין בסך 15,000 דולר ועוד חמישה תשלומים של 17,000 דולר.

הרב יצחק יוסף

מצטרפים.

הרב מיכאל עמוס

הרב יעקב זמיר

פסק דין ומתן הוראות

- א. נפסק כאמור.
 - ב. אין צו להוצאות.
 - ג. פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.
- ניתן ביום א' במרחשוון התשפ"א (19.10.2020).

הרב מיכאל עמוס

הרב יעקב זמיר

הרב יצחק יוסף

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה